

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af en ombouw Jeugdzorg Plus

17 juli 2024

De Kleinschalige woonvoorziening (KVV)

Een Kleinschalige Woonvoorziening (KVV) is bedoeld om een kleinschalige, langdurige woonplek te bieden aan Jeugdigen die anders in de JeugdZorgPlus (JZ+) zouden zijn opgenomen.

In Noord-Holland zijn de laatste jaren gedeeltelijk leefgroepen vervangen door een meer kleinschalige en persoonlijke woonomgeving in het kader van de om- en afbouw van gesloten voorzieningen voor JeugdZorgPlus (JZ+). Op moment van schrijven (juni 2024) zijn er 19 van deze Kleinschalige Woonvoorzieningen KVV's in Noord-Holland.

Het Bovenregionaal Expertisenetwerk Jeugd Noord-Holland (BEN-NH) samen met de bestuurlijke partners van Thuis voor Noordje en inhoudelijke kartrekkers Level, GGZ NHN, Parlan en Kenter zijn de uitdaging aangegaan om dit aanbod neer te zetten voor de JZ+ doelgroep.

Na ruim drie jaar pionieren door de betrokken zorgaanbieders, was er behoefte aan een brede evaluatie van deze voorzieningen. Deze is door het BEN-NH gefaciliteerd.¹

Het resultaat van deze evaluatie was dat er na een zoekend begin, nu sprake is van een succesvol model voor (bijna) alle jeugdigen.

In de ontwikkeling van KVV's is er variatie ontstaan in ontstaansgeschiedenis, doelgroep en vormgeving. Maar ze dienen allemaal eenzelfde doel: een kleinschalige, langdurige woonplek bieden aan jeugdigen die anders in de JZ+ zouden zijn opgenomen.

Om de opgedane successen, ervaringen en leerpunten uit deze evaluatie en de afgelopen drie jaar optimaal te benutten is vanuit het BEN-NH gepoogd deze samen te brengen in een overzichtelijke notitie en toetsingskader.

Bedoeld als handreiking voor nieuw op te richten KVV's in Noord-Holland en daarbuiten, om kleinschaligheid, onvoorwaardelijkheid en perspectief te kunnen bieden aan de voormalige JZ+ doelgroep en dit in lijn met de transformatiegedachte binnen de jeugdzorg.

De handreiking richt zich op:

1. **De functies** die een KVV moet bieden om te voldoen aan een verblijfsvorm in lijn met het gedachtegoed 'Thuis voor Noordje' en de JZ+ populatie.
2. **De randvoorwaarden** die in acht genomen moeten worden om te zorgen dat jeugdigen, ouders en hulpverleners in staat worden gesteld om op een goede, verantwoorde en afdoende veilige manier samen aan ontwikkeling te kunnen werken.

¹ Zie <https://bennh.nl/wp-content/uploads/2024/05/Opbrengsten-3-jaar-pionieren-met-KVVs-in-NH.pdf>

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af en ombouw Jeugdzorg Plus

17 juli 2024

Functies KVV:

Een kleinschalig alternatief bieden voor JeugdZorgPlus (JZ+) jeugdigen en jeugdigen met een vergelijkbare complexiteit en/of hulpvraag:

1. De doelgroep voor kleinschalige woonvormen zijn jeugdigen met meervoudige complexe problematiek, een stagnerende ontwikkeling en (dreigende) onveiligheid. Jeugdigen die veelal anders in de JZ+ zouden zijn opgenomen. Een KVV is adequaat ingericht en toegerust om hen passende zorg en behandeling te bieden.
2. De doelgroep kenmerkt zich door zware gedragsproblematiek, al dan niet in combinatie met verslaving, psychiatrische problematiek en/of een licht verstandelijke beperking. Dergelijke zaken zijn daarom geen contra indicatie in de algemene aanname criteria van een jeugdige.
3. Jeugdigen ervaren een kleine groep over het algemeen als positief. Bij voorkeur is het KVV een woonvorm met maximaal 4-6 jeugdigen en zijn het heterogene groepen. Enkele van hen hebben baat bij homogene groepen of groepen die nog kleiner zijn dan vier jeugdigen².

Onvoorwaardelijkheid:

4. Onvoorwaardelijkheid betekent dat de jeugdigen die in een KVV wonen volledig worden gezien en geaccepteerd als mens, ongeacht het gedrag dat men laat zien.
5. Onvoorwaardelijkheid betekent ook dat jeugdigen niet worden uitgeplaatst of afgewezen, maar dat er steeds weer wordt gezocht naar een manier om aan hun behoefte te voldoen.
6. Onvoorwaardelijkheid vraagt veelvuldig verdragen en steeds opnieuw het gesprek aangaan naar de achterliggende redenen, behoefte, verlangen voor onvrede en gedrag. Hulpverlening kijkt niet primair naar de problematiek en diagnose, maar naar de persoon en zijn mogelijkheden.
7. Onvoorwaardelijkheid vraagt een andere manier van werken. Met minder beheersen en controleren van gedrag van jeugdigen, maar streven naar meer vrijheid en autonomie voor de jeugdige. Dit vraagt om een omslag in denken en handelen bij groepswerkers en gedragswetenschappers. Het vraagt om meer flexibiliteit en creativiteit in het omgaan met spannende situaties en het zoeken naar oplossingen die passen bij de jeugdige en de context.

Langdurig verblijf is een essentieel kenmerk van een KVV:

8. Een KVV is bedoeld om een langdurige woonplek te bieden aan jeugdigen die anders in de JZ+ zouden zijn opgenomen. Dit betekent dat de jeugdigen in het KVV kunnen blijven wonen zolang ze dat nodig hebben. Dit geeft hen de rust, stabiliteit en het gevoel van thuis die ze nodig hebben. Het biedt ook de mogelijkheid om een duurzame relatie op te bouwen met de groepswerkers.
9. Langdurig verblijf is niet hetzelfde als levenslang verblijf. Het doel van een KVV is om jeugdigen te helpen zich te ontwikkelen naar de mate van zelfstandigheid die bij hen past. Dit kan betekenen dat jeugdigen op termijn doorstromen naar hun stamgezin, een andere woonvorm, een begeleid wonen voorziening of een eigen woning.

² 1 op 1 plaatsingen, anders dan zeer tijdelijk, blijken daarbij uit de evidentie onwenselijk en schadelijk te zijn vanuit het gecreëerde isolement, de vrijheidsbeperking en de drempel die ontstaat richting afbouw en normalisatie.

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af en ombouw Jeugdzorg Plus

17 juli 2024

Borgen van onderwijs:

10. Onderwijs is een belangrijke succesfactor voor jeugdigen in een KVV.
Uit het onderzoek en ruim 3 jaar ervaring blijkt het een randvoorwaarde voor jeugdigen in de KVV's om zich goed te ontwikkelen. Daarnaast biedt het structuur, uitdaging, perspectief en de mogelijkheid om talenten te ontdekken en benutten.
11. Onderwijs is niet altijd makkelijk te realiseren voor jeugdigen in een KVV.
Toch is het essentieel voor jeugdigen om zich voor te bereiden op een zelfstandige toekomst. Achterstanden en specifieke ondersteuningsbehoefte zorgen echter veelal voor een drempel naar regulier onderwijs. Een KVV dient daarom actief te investeren in relaties met het onderwijs en ingebed zijn in de relatie van zorgaanbieders en gemeenten met scholen en samenwerkingsverbanden. Onderwijs vraagt daarbij om maatwerk en creativiteit van zorgaanbieders, scholen en samenwerkingsverbanden.

Randvoorwaarden

De randvoorwaarden bouwen eveneens voort op de lessons learned uit het evaluatief onderzoek. Na ruim 3 jaar innoveren en uitproberen is er een duidelijk gedeeld beeld ontstaan vanuit aanbieders en de staande praktijk over wat noodzakelijk is voor het succesvol opzetten van een KVV. Tegelijkertijd is er ook een variatie tussen aanbieders zichtbaar in de invulling. Zie daarom de 6 hieronder genoemde punten als cruciale aandachtspunten die verdere uitwerking vragen binnen de eigen context.

Een relatiegerichte aanpak

12. Relatiegericht werken is een zeer belangrijke, zo niet de belangrijkste, randvoorwaarde voor het succes van KVV's. Met een nadruk op echt contact maken en connectie vinden en houden met jeugdigen. Vooral die jeugdigen met uitdagend en (zelf)beschadigend gedrag, boosheid en agressie.
13. Onvoorwaardelijke acceptatie van de jeugdige (niet gedrag) en blijven investeren in wederzijds vertrouwen en het centraal stellen van de behoefte van de jeugdige zijn het uitgangspunt van deze aanpak en een 'thuis weg van huis' voor de jeugdige.
14. Deze omslag in denken wordt gefaciliteerd door een aanhoudende inzet op training en selectie van groepswerkers en gedragswetenschappers.
15. Ouders zijn een essentieel onderdeel en partner in het relatiegericht werken. Zij worden intensief betrokken, geïnformeerd en geconsulteerd in dit proces. Zij spelen een zo groot mogelijke rol in het leven van jongeren wanneer dit mogelijk en behulpzaam is. Het is daarbij van belang dat jeugdigen zelf ook het eens zijn met de betrokkenheid van ouders. Dit geldt in het bijzonder bij het proces van matching en plaatsing.

Investeren in de eerste fase van opstart

16. Een goed begin is het halve werk is een welbekend spreekwoord en komt ook als bewezen wijsheid terug voor de opstart van een KVV. Besteed ruim tijd en aandacht aan het leerproces van het team in een nieuwe KVV, aan het wennen aan elkaar, aan het onderlinge vertrouwen dat moet worden opgebouwd.
17. Investeer bij de start in extra coaching uren, en extra uren voor de teamleiding.

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af en ombouw Jeugdzorg Plus

17 juli 2024

Een zorgvuldig proces van matching en voorbereiding bij plaatsing

18. De ervaring benadrukt de noodzaak van een zorgvuldig proces van matching en voorbereiding om ervoor te zorgen dat de plaatsing van een jongere in een KWV succesvol is en bijdraagt aan hun persoonlijke ontwikkeling en welzijn.
19. Het creëren van een 'thuis weg van huis' vereist een zorgvuldige afstemming tussen de behoeften van de jongere en de mogelijkheden van de KWV.
20. Er wordt veel belang gehecht aan het betrekken van de ouders van de jeugdigen, zowel in de voorbereiding voor plaatsing als tijdens het verblijf in de KWV. Ouders worden intensief betrokken, geïnformeerd en geconsulteerd, en spelen een zo groot mogelijke rol in het leven van de jeugdigen wanneer dit mogelijk en behulpzaam is.

Een stevig team van groepswerkers

21. Met relatiegericht werken als uitgangspunt is er nood aan groepswerkers die in staat zijn om echt contact te maken en connectie te vinden met jeugdigen, vooral jeugdigen met uitdagend en (zelf)beschadigend gedrag, boosheid en agressie.
22. De insteek van groepswerkers is om elke dag de onderliggende behoeften achter het gedrag van jeugdigen te begrijpen.
23. Groepswerkers hebben positie als een belangrijke bron van informatie en leren in de opzet van het KWV.
24. Groepswerkers ontvangen adequate training en ondersteuning in het uitvoeren van hun werk middels het relatiegerichte model.
25. Er is tijd en aandacht voor voortdurende professionele ontwikkeling en intervisie.
26. Waardering en facilitering van groepswerkers wordt in lijn gebracht met het uitgesproken belang van hun rol en functie. Onevenwichtigheden in relatie tot ambulante werkers vragen aandacht.

Een passende locatie

27. Er moet voldoende (zowel gemeenschappelijk als individueel) leefruimte zijn voor de jeugdigen, er moet een huiselijke sfeer kunnen worden gecreëerd.
28. Betrek de wijk zoveel mogelijk zodat jeugdigen zich welkom kunnen voelen.

Adequate financiering en regelgeving

29. Ga over van een financiering per cliënt naar een financiering per KWV. Op dit moment vormt leegstand een dusdanig groot financieel risico, dat KWV's in hun bestaan bedreigd worden. Het kan hierbij helpen om de kosten van een jongere in een KWV af te zetten tegen de kosten van alternatieve trajecten, inclusief die op de langere termijn.
30. Neem in de financiering ook de kosten mee van de doorlopende begeleiding van de medewerkers in de teams, ter ondersteuning van de continuïteit van het (zware) werk dat ze uitvoeren.
31. Zorg ook voor financiële mogelijkheden voor ontwikkeling van jeugdigen binnen de KWV zelf, als onderwijs (tijdelijk) niet meer mogelijk is.
32. Breng in kaart of er knelpunten zijn/ontstaan tussen het relatiegericht werken en de heersende veldnormen en ga daarover actief het gesprek aan met inspectie en instanties.

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af en ombouw Jeugdzorg Plus

17 juli 2024

Aanbevelingen naar de toekomst

In de afgelopen jaren is met toewijding en innovatie gewerkt aan de ontwikkeling van Kleinschalige Woonvoorzieningen (KVV's) in Noord-Holland. De resultaten tonen aan dat een model is gecreëerd dat een positieve impact heeft op de levens van jeugdigen die anders in JeugdZorgPlus (JZ+) zouden zijn opgenomen. We hebben geleerd dat kleinschaligheid, onvoorwaardelijkheid en perspectief bieden essentieel zijn voor het welzijn en de ontwikkeling van deze jeugdigen. Terwijl we vooruitkijken, hopen we middels dit borgingsdocument er aan bij te dragen dat deze waardevolle inzichten breder gedeeld en geïmplementeerd (blijven) worden.

De borging van (het gedachtegoed van) KVV's zal echter nog meer vergen dan alleen dit document. Er is ook het risico dat deze aanpak aan haar eigen succes ten onder gaat, dit voorkomen vraagt om borging in de gehele reis van de jeugdige.

Uitdagingen liggen daarbij in de duur van het verblijf van jeugdigen, voldoende beweging in aanbod en een duidelijke visie op plaatsing. Plaatsing die zoveel mogelijk voorkomen en afgebouwd wordt met steeds betere en krachtigere ambulante hulp. Dit vraagt ook dat in deze aanpak de uitstroom vanuit een KVV als integraal onderdeel van de aanpak van belang is.

Vanuit BEN-NH gaan we naar aanleiding van het onderzoek en deze notitie het gesprek aan met onze partners om onze pioniersreis verder te zetten op het vlak van borging.

Voor lezers die aanvullende vragen hebben na het lezen van dit document verwijzen wij u met uw vragen graag naar benjeugdhulpnh@amsterdam.nl